

KRANJSKI ZVON

ŽUPNIJSKI LIST ZA KRANJ IN OKOLICO.

Izdaja: mestni župni urad v Kranju.

Izhaja zadnji teden v mesecu.

L. 1931. Št. 4.

Posamezna štev. 2 Din.

Kaj me briga!

Nekoč sem zvedel, da živita pri nekem kmetu ločen mož in dekle tako, da se je pohujšavala vsa okolica. In lepega pomladanskega dne vzamem palico in jo mahnem tja v hribe kako uro daleč. Ko se z gospodarjem nekoliko pogovoriva o vremenu in poljskih opravkih, pa napeljem pogovor na hlapca in služkinjo. Narahlo opozorim gospodarja na to, kaj se sliši o njegovih služabnikih. Pa se je zasmehljivo namrdnil in odgovoril: „Kaj to mene briga, meni pridno delata, kaj pa po noči delata in kako drugače živita, to pa ni moja skrb.“

„Ni res tako“, mu ugovarjam, „vi ste gospodar, vi ste odgovoren za vso svojo hišo, vi morate radi Boga, radi javnega pohujšanja in pa tudi radi svojih otrok preprečiti greh in pohujšanje.“

„Tega mi ne bo nihče dopovedal, da bi se jaz moral brigati za take zasebne zadeve. Jaz ga plačam, da mi dela in če to stori, sem z njim zadovoljen, drugo je pa njegova stvar, ki mene nič ne briga...“

Delavska žena je oddajala v podnajem sobo, da je z najemnino lažje plačala stanarino. In v tej sobi je imela na stanovanju in na hrani več deklet, delavk. Polagoma je postalo tam zelo živahno življenje, posebno odkar je prišla tja stanovat dekle, ki je že obredla vsa večja mesta v državi. Prihajali so pogosti obiski, vedno več, pozno v noč in končno kar po celo noč... „Hotel pri veselih puncah“, tako so krstili to sobo vedoči...

In razmere so prišle končno tudi na uho tudi tamkajšnjemu župniku. Ta pokliče gospodinjo k sebi in ji resno govori o pohujšanju, ki se godi v njenem stanovanju in ki ga je dolžna ona preprečiti.

„Ja, gospod župnik, taka je danes mladina, vsa pokvarjena. Pa kaj hočem, živeti moramo in zato dajem v podnajem to sobo. Meni vse v redu plačajo, še nobene ne tako kot te, kaj pa drugače počenjajo, to končno mene nič ne briga...“

Takih in podobnih zgledov bi lahko naštel cele ducate!

Kaj me briga, da le meni dela, da le meni plača!

Tako podobno je govoril Kaj, ki je ubil svojega brata...!

Današnji svet rad pozablja na tuje grehe, to je na ono vrsto grehov, ki jih prizadeti ne store sami, pač pa so krivi, da jih drugi naredi.

Ti le so tuji grehi: 1. v greh svetovati; 2. greh veleovati; 3. v drugih greh privoliti; 4. druge v greh napeljevati; 5. greh drugih hvaliti; 6. h grehu molčati; 7. greh izpregledati; 8. greha se udeležiti; 9. drugih greh zagovarjati.

Po Kranju in okolici stanuje pri privatnih strankah vsaj petsto fantov in deklet. S kakšno skrbjo pošlje pač verna in skrbna mati svojega otroka v tuji svet! Pa koliko bridkosti morajo pač doživeti naši starši, ko se jim po mestih in industrijskih krajih pokvari toliko njih hčera in sinov! In mlad človek, kako je rad prost, kako se rad

ogiblje vsakega, ki mu še budi vest...! Koliko se jih zvrti v vrtincu življenja in pohujšanja in zapravljajo mladost, poštenost in čast... Kdo jih očetovsko svari in opominja pred nevarnostjo?

Po Sloveniji so kino podjetja, ki najraje predstavljajo filme, „ki niso za mladino“...! Samo da dobe judeževe groše, če se pa pri tem pokvarja mladina, ki bi ne smela priti k predstavi, za to jim pa ni mar...

Prirejajo se razne prireditve... Ah, da te prireditve! Ni dolgo, kar sem slišal značilno utemeljevanje voditelja nekega „kulturnega“ in nacionalnega društva: „Prirediti moramo maškarado, da ne bodo rekli, da nič ne delamo.“ Napravljane mask za šeme in prirejanje maškarad in veselice, ki so bolj prireditve iz beznic, to je pri mnogih že kulturno in prosvetno delo...

Celo „dobrodelnost“ se tu in tam vrši s prireditvami, kjer se pokvarja mladina in goji pijančevanje, kjer se uničuje narodno premoženje in narodova kri in duše „bližnjemu v pomoč“... „?!“

„Ja pa drugače ne dobimo nič dohodkov...“ Tak je izgovor!

In posledice? Ne bom jih popisoval, ker so prežalostne!

Vi očetje in matere, ali se brigate, kod hodijo vaši otroci? Ali je družba, kjer se gibljejo, moralna in verna? Ali morda spregledujete grehe svojim otrokom, kakor Heli svojim sinovoma? In je moral zato umreti sam in gledati žalosten konec vseh svojih sinov!

In ve dijaške gospodinje in vsi, ki pri vas stanujejo delavski fantje in dekleta, vajenci, vjenke in pomočniki, ali ste kaj krivi tujih grehov? Ali tudi vi molčite k grehu svojih stanovalcev in stanovalk? Ali mirno molčite k pohujšanju, ker se morda bojite, da izgubite stranko in najemnino? Ali skrbite za to, da vaši stanovalci ne ponočujejo in ne zahajajo v družbe, kjer se pijančuje in zapeljuje? Ali preprečujete grešna znanja in nevarne prilike? Vse to storiti je vaša dolžnost pred Bogom!

Kakor sem že ponovno prepričal, prihaja iz Hrvatske med našo mladino razno pohujšljivo berilo; po knjižnicah in privatno dobi mladina knjige protiverske vsebine, celo knjige, ki so od Cerkve imenoma prepovedane! Koliko greha povzroča tako čtivo! Oni, ki jih pišejo, zalagajo, oni ki jih prodajajo, oni, ki jih posojajo, oni, ki puste, da jih mladina bere, vsi ti so deležni tujih grehov!

Znamenit romanopisec je dobil nekoč dovoljenje, da je smel proti pogledat veliko kaznilnico. Rad bi bil pri tem dobil kaj motivov za nov roman. V ječi pa sta ga spoznala dva mlada hudodelca. Komaj pa sta ga zagledala, že sta planila proti njemu in mu začela klicati: „Vi bi morali biti tu v verigah mesto naju, vsled branja vaših knjig sva prišla tako daleč...“ Bled in preplašen se je začel opravičevati pisatelj: „Jaz nisem nikdar nameraval koga zapeljati in komu škodovati...“ A klici mladih hudodelcev: „Vi ste krivi, vi spadate v ječo mesto naju“, so ga napolnili z grozo in sramom, da je zbežal iz jetnišnice.

Koliko je krivcev, ki so sodelovali, da je postal ta ali oni mladenič surov, pretepač, zapeljivec in pijanec? Koliko je krivcev, da ta ali ona dekle pade, postane nezakonska mati, morda morilka, izgubljena in nesrečna hči za celo življenje? Na vse one bo prišla enkrat prej ali slej velika odgovornost, ki so v greh svetovali, v greh privolili, v greh napeljevali, greh hvalili, h grehu molčali in ga spregledali... Danes si morda umivajo kakor Pilat svoje roke in kličejo: „Jaz sem nedolžen nad krvjo, nad smrtjo tega, nad propastjo tega...“ Toda pred božjo odgovornostjo ne bo nihče ubežal...

Pred poroto je stala dekle — detomorilka. Bilo je še v onih nedavnih časih, ko sodniki in porotniki takih niso oproščali... In pred porotniki je govoril zagovornik dekletov pred sodbo takole: „Gospodje! Pred vami stoji dekle, ki prizna svoj greh, ki ga obžaljuje in se za kesa. Dosti je bila kaznovana za svoj zločin: Koliko sramote je že užila, koliko žalosti, koliko trpljenja zadnje leto dni! Ne bom našteval prečutih noči, ki jih je nesrečna žrtev prečula v solzah in obupu, ko jo je zapustil zapeljivec, in jo preklinjal oče, ko je zvedel za njeno sramoto, naj omenjam le eno, da je z jokom odkrito priznala, da je umorila svoje dete, za kar ne najde miru vesti. Ta, ki stoji pred vami, je že prejela kazen, tudi če jo vi danes oprostite. Toda jaz bi danes, ko bi bilo v moji moči, sem citiral pred vas druge, ki so zakrivali nesrečo temu bitju. Sem bi moral priti predvsem zapeljivec, ki ji je obetal vse, pa jo v nesreči zapustil. Sem bi morala priti gospodinja, ki je dekleta pustila po raznih krivih potih in jo ni nikdar posvarila in ne poučila; sem bi poklical na odgovor one pisateljke, ki so učili delati to, kar je ta storila; sem bi klical vse, ki so kdaj zagovarjali ta zločin; kazen so zaslužili oni, ki so njenega fanta tako vzgojili, da je prišel tako daleč, da je cinično zapustil svojo žrtev; vse tiste gostilne, sem vse lastnike barov in bežnic, kamor je vodil nesrečni fant svojo žrtev; pred sodbo bi poklical tudi starše, ki so, kakor se je videlo iz razprave, zanemarili vzgojo in pouk dekleta in njenega zapeljivca; sem bi morala priti še cela vrsta drugih oseb, ki so več ali manj sodelovale, da je prišlo do greha, radi katerega sodite to žrtev. In dokler so oni na svobodi, dokler onih ne obsodite, toliko časa ne morete obsoditi te končne žrtve te dolge verige sokrivcev...“

Kakor je predlagal ta advokat, tako bo enkrat citiral neskončno pravični Sodnik vse pred svoj sodni stol in tam bo pokazal natančno, koliko je kdo sodeloval pri tem ali drugem zločinu. In takrat se bo pokazalo, koliko „poštenjakov“ je sodelovalo, da se je porodil ta ali oni zločinec, da je propadla ta ali ona mladenka, da se je izgubil ta ali oni sin... A takrat si Pilat in njemu podobni ne bodo upali umivati si rok, češ „nedolžni smo nad to krvjo, kaj nas to briga...“

Prokletstvo greha.

Kralj David je poslal svojo vojsko nad Amonjane, sam pa je ostal doma. Nekega popoldne je vstal od počitka in se šel sprehajati na streho svoje kraljevske palače. Od tam pa je videl lepo ženo, ki se je kopala na bližnji hiši. Davidu se je vnelo hudo poželjenje in storil je greh prešeštv. Žena pa je bila poročena z Urijem, ki se je v istem času bojeval zoper Amonjane. Davida je pekla vest, rad bi bil prikrl sramoto in greh in je dal poklicati Urija iz vojske domov. Ta pa ni hotel v domačo hišo, ampak je ostal pred kraljevo palačo. Ko je David videl, da Urija noče na dom k svoji ženi, ga je poslal nazaj, danes bi rekli na fronto, svojemu poveljniku pa je pisмено sporočil, naj dene Urija na najbolj nevarno mesto, da ga ubijejo sovražniki. Tako se je tudi zgodilo in Urija je padel v boju. David pa je po njegovi smrti vzel njegovo ženo Betsabo za ženo. Tako je postal David prešeštnik in ubijalec.

Gospod Bog pa je poslal na to k Davidu preroka Natana, ki mu je povedal tole priliko: Dva moža sta bila v nekem mestu, eden bogat, drugi ubožen. Bogati je imel jako veliko ovac in volov, ubožni pa ni imel prav nič razen ene male ovčice, katero je bil kupil in vzredil in katera je pri njem vzrastla skupaj z njegovimi sinovi; jedla je od njegovega kruha in pila iz njegove kupe in spala v njegovem naročju. Ko je pa neki tujec prišel k bogatini, ni hotel ta vzeti od svojih ovac in volov, da bi napravil pojedino svojemu gostu, marveč vzel je ovco siromakovo in pripravil pojedino onemu, ki je bil prišel k njemu.

Ko je David to slišal, se je razsrdil proti onemu človeku in rekel Natanu: »Kakor živi Bog, umreti mora mož, ki je to storil. Ovco povrne četvero, ker je to storil in se ni ozrl na siromaka.«

Natan pa je rekel Davidu: »Ti si oni mož. To govori Gospod Bog Izraelov: Zakaj si storil hudobijo pred menoj? Urija Hetejca si dal umoriti z mečem, njegovo ženo si vzel za svojo ženo. Zaradi tega ne odneha meč od tvoje hiše vekomaj. Glej, vzbudim zoper tebe zlo, ki bo prišlo iz tvoje lastne hiše, tvoje žene vzamem v pričo tebe in dam tvojemu bližnjemu... in umrl ti bo sin, ki ti je rojen...« In nad Davida je prišla kazen, kakor je Bog napovedal.

V nekem mestu je živel bogat mož. Imel je sina, ki je kot sin bogatega očeta imel vse, kar je hotel. Bil je pač razvajen in udan vsemu uživanju. Nobena dekle ni bila varna pred njim. Starši so mu vse spregledali in so pač mislili, da si njih sin sme vse dovoliti, ker je pač sin bogatega moža.

Pa je prišla v ono mesto v hotel v službo čedna, komaj osemnajstletna dekle iz dežele. Revna bajtarska mati jo je pripeljala v mesto, v boljšo službo, kakor je mislila in kakor se ji je obetal. Pa je naročala gospodnji, gostilničarki: »Oh gospa, samo to intava z možem, to je vse najino premoženje, težko sva jo dala od doma, pa kaj hočemo, revni smo in dekle mora po svetu, da si morda poišče boljšega kruha, kakor ga jeva midva z očetom; prav lepo vas prosim, skrbite mi za otroka, da se ne izgubi, je čisto nepokvarjen otrok, neizkušen in se tako neizrečeno bojim za njo...«

Ah, ti uboga, uboga mamica, ko bi ne bila nikdar pripeljala svojega otroka v ono mesto, ko bi jo raje dala v službo za kravjo dekle v kako pošteno družino...!

»Lepo natakario, mlado; boječo, kakor cvet, ki se še ni razvil, so dobili k „Zlati raci“. Tako je šlo po mestu. In kmalu je bilo v gostilni več mladih gostov, kakor običajno. Sukali so se okrog lepe in neizkušene natakariče, jo vabili k sebi, tako radi pili le iz onega kozarca, iz katerega je pila tudi gospodična Jelica i. t. d.

Dekle se je začetkoma še precej dobro držalo. In pri neki priliki so dražili sina bogatega moža njegovi prijatelji: »Te pa ne boš dobil...«

»Ah, kaj stavimo, da bo v kratkem moja?« Tako je satansko mladi mož odgovarjal svojim prijateljem, enako vrednim moralnim ničlam in razvajenim sinčkom.

»No stavimo, stavimo, stavimo«, so klicali.

In stavili so za deset steklenic šampanjca...

»Gospod N., Vaš sin si pa po mojem že preveč dovolj napram mlademu dekletu pri „Zlati raci“. Kot prijatelj bi vas opozoril, pazite na svojega fanta.« Tako je star prijatelj opozoril nekaj tednov kasneje bogatega moža, očeta, ko sta šla pozno domov iz kavarne.

»E kaj, mlad je, naj pač živi, zakaj pa je dekle tako neumno. Saj smo bili mi tudi taki, ko smo bili mladi. Tako je odgovarjal oče.

In zopet so mladi fantje krokali. Pa se oglasi eden: »Ja, fantje mi moramo še zapiti eno stavo, deset steklenic šampanjca, kdo bo izgubil?«

»Eh, vi, kar takoj plačajte, ste že izgubili«, se cinično oglasi sin bogatega moža. In so pili in pili še več kot deset steklenic kot likof na ukradeno čast, poteptan cvet in kot pogrebščino za dve življenji.

Ko pa so šli zjutraj proti domu, pa je naenkrat nastal pri „Zlati raci“ krik in vik: „Po zdravnika, po duhovnika, Jezus Marija, že umira . . .“

Bilo je prepozno, dvoje mladih življenj je šlo v večnost, eno nekrščeno, nerojeno, eno mlado, polno upov in nad . . .

Vse mesto je onemelo v grozi. Zastrupljena je ležala v svoji sobi mlada natararica, poleg nje na tleh pa steklenica strupa, napol prazna.

In na mizi je ležalo pismo, ki se je glasilo: „Moji materi! Ah, mati, odpustite mi! Ne morem prenašati te sramote! Obljubljal mi je zakon in sem mu verjela, jaz neizkušen otrok! Ko pa sem mu povedala, da je postal oče in da naj mi reši čast, pa mi je poslal strupa, da bi postala morilka . . .“

In prišla je uboga mati, vsa zrušena in osivela, onemela skoro od groze in strda od žalosti. Pa je brala enkrat, dvakrat pismo svojega otroka in pogledala kvišku in zaklicala: „O Bog, če je kak vnebovpiljoč greh, je to! Maščuj mojega otroka!“

Bog sicer ni poslal nobenega preroka, ki bi bil zapeljivcu napovedal kazen božjo, a ta je prišla vsejedno. Dobil je po svojem očetu ogromno premoženje, ki pa je kar skopnelo v par letih. Karkoli je začel, vsako podjetje se mu je ponesrečilo. Poročil se je, a tudi v zakonu je prišlo do razsula družine . . .

V Kranj prihaja iz vse Slovenije polno mladih deklet iskat kruha. Kako težko pač pusti revna slovenska mati svojega otroka v tuji svet, a mora, ker doma ni za vse dovelj kruha.

Ne bom o zadevi pisal na dolgo in široko. Prejšnji dve zgodbi — eno staro 2900 let, drugo resnično, ki se ponavlja v raznih oblikah iz moderne dobe, prinašam, da bi pač videli, da živi Bog, pravičen maščevalec nad zapeljivci in morilci. Da pa je potrebno to povedati, pa veste vsi, ki imate odprte oči!

J. K.

O svetem krstu.

Krst ni samo zunanje znamenje sprejema v občestvo vernih, ampak je zakrament, ki nadnaravno življenje vsebuje in ga duši podeljuje. Naj Bog človeka dvigne še na tako izredno stopnjo svetosti, naj ga obdari z najbogatejšimi darovi milosti, vse to korenini in temelji na prvotnem posvečenju pri sv. krstu, in je le razvoj in spolnitev tega posvečenja. Kakor skriva v sebi zrno kal mogočnega drevesa, tako vsebuje sv. krst bodoče krščansko življenje. Krst je deviško in rodovitno naročje sv. matere cerkve, ki daje življenje za Kristusa vsem narodom na zemlji. — Tega dejstva se moramo zavedati, ako hočemo pravilno in z globokim spoštovanjem razumeti obrede sv. krsta, ki je z njimi cerkev obdala ta zakrament. Poglobitev v duhovni prerod sv. krsta nam omogoči razumevanje velikih pesnikov in umetnikov prve krščanske dobe, ki so brez dvoma pod vodstvom sv. Duha ustvarjali obrede in globoke molitve, ki spremljajo bistveni obred sv. krsta.

Središče vseh krstnih obredov je seveda oblikanje z vodo in besede: „Jaz te krstim v imenu Očeta in Sina in sv. Duha.“ Edino le s tem obredom, ki ga je določil sam Jezus Kristus, se dopolnijo v človeški duši vse velike skrivnosti, o katerih smo že govorili. V tistem trenutku postane človek iz otroka hudobnega duha božji otrok, postane kristjan, poln milosti in božjega življenja.

Za umevanje drugih, nebitvenih obredov sv. krsta pa je treba pomniti: obredi, ki se sedaj kar nepretrgoma zapored vrše, so bili v starih časih porazdeljeni na tri razne dobe. 1.) na dan sprejema v katehumenat (katehumeni so bili tisti, ki so se pripravljali na sv. krst in jih je škof že odbral, samo potrebni so bili še pouka o krščanski veri in življenju po njej), 2.) na čas bližnje priprave in 3.) na dan

sv. krsta. Ti trije deli so sedaj nekoliko skrajšani, strnjeni v celoto, a pomen je ostal isti in še vedno jih med seboj lahko razločimo.

1. Pri sprejemanju v katehumenat, t. j. v dobo priprave, je škof ali duhovnik pokladal roke na kandidate, zaznamoval jim čelo s sv. križem in z molitvami in simboličnimi dejanji molil in rotil, naj hudobni duh zapusti katehumene, da bo duša pripravljena za sprejem posvečujoče milosti božje. Začetek naših sedanjih obredov nas pominja na ta sprejem. Tudi pri sedanjem obredu položi duhovnik roko na otroka, še vedno mu prekriža čelo in trikrat dahne vanj; vse to v znamenje, da hoče z molitvijo in božjo pomočjo pregnati oblast hudobnega duha in priboriti otroka božjemu varstvu. Kratek ogovor do krščenca: „Ako tedaj hočeš v življenje iti, izpolnjuj zapovedi“ i. t. d. — je ostalek pouka, v katerem je nekdanji škof ali duhovnik razlagal kandidatom temeljne krščanske resnice o Bogu Stvarniku, Odrašeniku in Sodniku. Sol, kot znamenje modrosti, so dajali kandidatom ponekod že pri sprejemu v katehumenat, drugje pa pri obredih bližnje priprave.

2. Za bližnjo pripravo je bil v starejši dobi redno določen postni čas. Ko pozneje niso več krščevali samo na velikonočno in binkošno vigilijo, ampak kadarkoli med letom, so vendarle zahtevali, da se katehumeni štirideset dni, in če ne to, pa vsaj sedem dni poprej pripravljajo na sv. krst. Isto določbo za odrasle katehumene sta tudi za naše dežele izdala v 8. stoletju oglejski patriarh sv. Pavlin in solnograški nadškof Arno. — Vsa ta daljša priprava pa danes, ko krščujemo večinoma le otroke, ni več tolikega pomena, in so zato vse molitve in obredi združeni s sv. krstom samim. Na to pripravo nas pa še vedno spominja vsa postna liturgija, in je še vedno sv. krst in priprava nanj ena glavnih vodilnih misli postnega bogoslužja, ki opominja tudi nas, da dobro preživimo sveti postni čas, da se v dobi priprave očistimo in v Veliki noči s Kristusom vstanemo k novemu boljšemu življenju. Tako naj bi bil postni čas za vsakega kristjana, ki hoče živeti s cerkvijo, čas duhovne obnove in poglobitve verskega življenja. Zato je bil pač postni čas najprimernejši za krstno pripravo, da so se katehumeni v spokornosti pripravili na dan svojega prerodenja in vstajenja. Obenem pa sta postni čas in njegovo bogoslužje tudi samo pridobila na bogastvu globokih misli in molitev.

Pouk, molitev, post, skrutiniji so bili glavna stvar v tej neposredni pripravi na sv. krst. Beseda skrutinij (scrutinium) pomeni vse obrede (prekriževanje, molitve, zarotovanje hudobnega duha), ki so jih duhovniki v dobi priprave izvrševali nad katehumeni. Prvotno so bili v rimski cerkvi trikrat skrutiniji v navadi, ob 6. stoletju pa jih je bilo sedem tekom celega postnega časa. Imeli so te obrede redno tretji, četrti in peti teden v postu, in sicer vselej v sredo in soboto. Zadnji, sedmi skrutinij je bil veliko soboto. — Zelo slovesni so bili obredi tretjega skrutinija, ki so ga imeli v sredo po četrti postni nedelji. Ta dan so katehumenom izdali krščanske skrivnosti evangelija, apostolske vere in Gospodove molitve. Svoje najsvetejše so morali namreč prvi kristjani vedno zakrivati pred poganskimi preganjavci. Ko so bili končani običajni obredi in molitve, so prišli iz zakristije štirje diakoni, vsak z evangeljsko knjigo v roki. Duhovnik je katehumene ogovoril in jim naznanil, da jim bo odprl in razodel evangelij — sv. pismo. Tedaj so diakoni po vrsti brali začetek štirih evangelijev. Po vsakem branju je mašnik dodal kratko razlago. — Nato je duhovnik pojasnil katehumenom pomen apostolske vere in jim razložil Očenaš — Gospodovo molitev. Tako so bili stopnjema vedno bolj poučeni o krščanski veri, vedno tesnejša je bila vez med njimi in krščenimi verniki, vedno globlje so prodirali v krščanske skrivnosti. — Posebnost zadnje priprave veliko soboto je bil poleg običajnih obredov takozvani „epheta“: odpri se, spregovori. Mašnik je oslinil svoj palec in se dotaknil z njim ušes in nosnic pri vsakem katehumentu posebej. Cerkve je s tem obredom hotela

posnemati ravnanje Jezusa Kristusa ob tisti priliki, ko je ozdravil gluhonemega. Gluhonememu je namreč podoben nekrščen človek, ki je gluha za božji nauk in nem za božje besede. Nosnik katehumenovih pa se mašnik dotakne v znamenje, naj mu bodo božji nauki kakor prijeten, sladak vonj. — Sledila je krstna obljuba in simbolično maziljenje na prsih in hrbtu. Mazilili so se bojovníki, atleti: katehumeni pa se pripravljajo za duhovni boj. Tri vprašanja »krstne obljube« so se glasila kakor še sedaj: »Ali se odpoveš hudiču?« in vsemu njegovemu dejanju? in vsemu njegovemu napuhu? — V znamenje, da resno hočejo sprejeti krščansko vero, so končno katehumeni glasno molili apostolsko vero in očenaš; namesto otrok so molili botri.

Obred velike sobote je bil s tem končan; zvečer, v velikonočni vigiliji pa je bil slovesen krst. Tedaj je v Rimu papež sam v posebni stavbi za krščenje, v baptisteriju poleg lateranske bazilike blagoslovil krstno vodo. Ko je iz zlate posode vlijal posvečeno olje v vodo, se je pričelo krščenje. Še enkrat so katehumeni slovesno izpovedali svojo vero, odgovarjajoč na trojno vprašanje, kakor dan-današnji. Katehumen je stopil v tolmun in mašnik ga je oblijal. Ko je novokrščen stopil iz vode, ga je mašnik na glavi mazilil s krizmo in mu dal belo oblačilo, znamenje krstne nedolžnosti in čistosti. Z gorečo svečo—simbol življenja po veri — so se v sprevodu vrnili v cerkev. Med sv. mašo v velikonočno jutro so vsi novokrščenji prejeli prvič sv. obhajilo.

Če primerjamo naš sedanji krstni obred s starokrščanskim, ni težko razbrati, da je slovesni krst sedaj skoro pravtako kakršen je bil v 5. in 6. stoletju. Celó posamezne molitve se često do besede vjemajo, obredi pa so vsaj bistveno in po pomenu ohranjeni vsi. Glavna razlika je v tem, da so nekdanj ločili pripravo na krst in krst sam, sedaj pa se vse izvrši kar zapored brez kakega presledka. Brez dvoma pa nam poznanje starih obredov omogoči razumevanje današnjega, skrajšanega obreda sv. krsta. Misli in bogata vsebina obredov pa ji ostaja ista in mora v nas buditi vsled svoje starodavnosti, pa tudi globokosti spoštovanja do sv. zakramenta. Na to starokrščansko pojmovanje se spomnimo, če smo kdaj navzoči pri sv. krstu in lahko bomo razumeli in cenili veliko vrednost obredov, ki dopolnjujejo skrivnost duhovnega rojstva v Kristusu.

Prošnja.

Kadarkoli opravljam božjo službo v gimnazijski kapeli, vselej se s pristržno hvaležnostjo spominjam onih plemenitih src in dobroteljskih rok, ki so naši kapeli tako bogato poskrbele najrazličnejših liturgičnih potrebščin, da se vrše sv. obredi res dostojno in vredno.

Enega pa pogrešam vseskozi bolj in bolj: **podobe presv. Srca Jezusovega!** — Vnemati mladino za to tako koristno, razširjeno in v dušno življenje globoko posegajočo pobožnost, ne da bi imeli pred seboj nje predmet: ali ni to nekam nenaravno? Gotovo pa noben veren katoličan ne bo tajil potrebe in pomena češčenja Srca Gospodovega za versko poglobitev in moralno učvrstitev naše mladine. Še eno: nad vse primerno in spodobno bi bilo, da se naša čvrsto napredujoča kongregacija — Gospodu Bogu in Brezmadežni Devici za to najiskrenejša zahvala — slovesno posveti Presv. Srcu ter s tem da še bolj povdarka svojemu delovanju med našo gimnazijsko mladino.

Prijatelji naše gimnazijske mladine, prijatelji Presvetega Srca Jezusovega!

Obračam se tem potom do Vas z vljudno in vdano prošnjo, da nam z dobrohotnimi darovi in prispevki pomagata preskrbeti za gimn. kapelo lepo sliko Presv. Srca. — Priznam, da so časi neugodni za take zbirke; vem, da trkajo na Vaša vrata premnogi — navadno ne zastoj; a v dobrem spominu mi je Vaša dobrotljivost tudi še od lanskega leta,

ko ste za okrasitev kapele povodom kongregacijske slavnosti prispevali tako znatno vsoto: in zato se upam stopiti pred Vas s to zaupanja polno prošnjo v imenu Presv. Srca Gospodovega. Njegovo češčenje in kraljestvo se bo tako širilo in utrjevalo tudi z Vašo pomočjo.

Podobo sem že dal v delo; precej velika bo in trdno upam prav lepa. Blagoslov podobe in slovesna posvetitev bi se potem vršila 31. majnika t. l., o čemer Vas bom obvestil pravočasno.

V Kranju, dne 25. marca 1931.

prof. Watzl, gimn. katehet.

Župnija Kranj.

Oznanila za april.

1. **Velika sredo** popoldne ob 4. jutranjice.
2. **Veliki četrtek.** Prvič se obhaja ob 6. uri zjutraj. Ob 9. uri slovesna sv. maša, med mašo sv. obhajilo. Po sv. maši se prenese sv. R. T. v božji grob, nato se razkrijejo altarji. Pop. ob 4. jutranjice.
3. **Veliki petek.** Sv. opravilo se prične ob 8. uri. zj. Pop. ob 4. jutranjice, zvečer ob 7. zadnja postna pridiga, petje žalostink, rožni venec in litanije presv. Srca Jezusovega pri božjem grobu.
4. **Velika sobota.** Ob 7. uri zjutraj blagoslov ognja in krstne vode, nato slovesna sv. maša. Popoldne ob 3. blagoslov velikonočnih jedil v rožnovenski cerkvi, ob 3:30 v Čirčičah, ob 4. na Hujah, ob 4:30 na Rupih, ob 5. v rožnovenski cerkvi. Ob 6. zvečer slovesne jutranjice, na to vstajenje in procesija, ki gre po navadni poti, po procesiji zahvalna pesem, Regina coeli laetare, blagoslov z Najsvetejšim. K procesiji vabimo svetiljke! Veliko soboto opoldan neha vsak post.

Pri procesiji vstajenja naj ne bo radovednežev, ki stoje ob strani in le motijo procesijo. Procesija vstajenja je slovesna manifestacija vere v vstajenje Gospodovo. Neolikano je stati ob strani, ko gre mimo procesija in kazati le svojo radovednost mesto pobožnosti.

Molitvena ura bo ob 3. pop. v četrtek za dekleško Marijino družbo, v petek za III. red, v soboto za žensko Marijino družbo. Moli se v četrtek 23., v petek 24. in v soboto 3. ura. Za šolsko mladino je molitvena ura v petek za dečke in v soboto za deklice, vsakokrat ob 1. popoldne.

5. **Velikonočna nedelja,** ob 6. in 10. sv. maša z dvema blagoslovoma, ob 10. slovesna peta sv. maša. Pridig ta dan ni. Popoldne ob 2:30 ura molitve in slovesne litanije presv. Srca Jezusovega. Po litanijah vesoljna odveza za III. red.

6. **Velikonočni ponedeljek,** nezapovedan praznik, služba božja kakor ob nedeljah, popoldne ob 2. litanije Matere Božje.

12. **Bela nedelja,** služba božja po navadi, popoldne shod za dekleško M. družbo.

16. **Celodnevno češčenje presv. Reš. Telesa.** Ob 6. zjutraj se podeli blagoslov z Najsvetejšim, ki ostane izpostavljeno do 6. ure zvečer. Sv. maše so ob 6., 7., 8., 9. in 10. Uro molitve naj opravijo od 11. do 12. ure III. red, od 12. do 1. Marijanišče, od 1. do 2. dekleta iz mesta, od 2. do 3. dekleta iz vasi, od 3. do 4. žene, od 4. do 5. moški, od 5. do 6. skupna molitev in nato litanije presv. Srca Jezusovega.

19. **II. ned. po veliki noči,** pop. pevska produkcija cerkvenih zborov.

24. **Sv. Jurij.**

25. **Sv. Marka,** po prvi sv. maši gre procesija v rožnovensko cerkev, kjer je sv. maša s pridigo.

26. **III. nedelja po veliki noči,** služba božja v župni cerkvi ob 6. in 8. po navadi, ob 10. tiha sv. maša, ob 10. bo sv. maša na Hujah, pop. shod za žensko Mar. družbo.

Razno.

Premskovo. Na občinskih napisnih tablah je napisano ime Primskovo, kar ne bo pravilno, ime te vasi je Premskovo. Korenina tega imena je prem, kar pomeni ravno. Tako imamo na Krasu vas Prem. Ista korenina je v besedi prema, ki je del voza. Če je kdo šel iz Kranja proti Premskovem, je prišel najprej preko Kokre po klancu na Klanec, na to pa se je odkrila ravnina in so dali prvi vasi na ravnini ime Premskovo — vas na ravnini, tako se imenuje tudi v starih listinah ponemčeno ime Preiskau.

Prošnji dan za versko svobodo Slovanov v Italiji na sv. Jožefa je, kakor po vsej državi, tudi v Kranju zbral veliko množico vernikov, ki so molili za preganjane brate v sosednji državi. Ta dan smo v župni cerkvi pobirali za begunce in brezposelne in je bila tudi pred cerkvijo nastavljena nabiralna puška. Nabralo se je pri tej priliki 890 Din. Kolo Jugoslovanskih sester je poleg tega darovalo v ta namen Din 250, francoski krožek Din 150, Jugoslovanska Matica Din 1000. O vsej podporni akciji vseh društev v Kranju za begunce bomo prihodnjič prinesli podrobno poročilo. Udeležba pri popoldanski službi božji je bila v Kranju precej velika, vendar sem pa z ozirom na znano nacionalnost Kranja pričakoval — večjo ... Priporočamo pa vsem vernikom, da tudi naprej še vedno molijo za versko svobodo Slovanov v Italiji in naj bo letošnja molitev na praznik sv. Jožefa le začetek in spodbuda za trajno molitev v ta namen. Če bo to nasilje tam preko mej trajalo dolgo časa, je velika nevarnost, da izruje našemu narodu iz src z vero vred tudi narodno zavest. Molitev za versko svobodo našega naroda je utemeljena pred vsem v skrbi za ohranitev vere in morale Jugoslovancev v Italiji, pa tudi v ljubezni, ki jo morajo imeti vsi katoliki do vseh preganjanih in zatiranih.

Pojasnilo. V zadnji številki smo v članku „Tujci“ omenjali slučaj iz Delavskega doma. Da ne bo kdo morda po krivici trpel kake škode, prostovoljno pojasnujemo, da sodnija ni mogla ugotoviti, kdo je napravil ono škodo, in da je bil radi vloma zaprt drug begunec istega imena, kakor eden izmed teh, ki so stanovali v Delavskem domu.

Mohorjeva družba ima za letošnje leto 423 naročnikov.

Duhovne vaje za moše in mladeniče je imel v Kranju od 16. do 19. marca preč. g. dr. Odilo Mekinda, kapucin; za dekleta pa od 22. do 25. marca preč. g. Franc Vavpetič, kaplan iz Šenčurja. Oboje so se zelo lepo izvršile. Moških je bilo na praznik sv. Jožefa pri obhajilu 500, deklet pa na praznik Mar. Oznanenja ca 800. Letos je bilo v postu izredno mnogo spovedovanja. Na praznik Žalostne M. B. in na cvetno nedeljo je bilo zopet okrog en tisoč sv. obhajil.

Pevska produkcija.

Cerkveni zbori iz kranjskega in tržiškega okraja prirede v Kranju v nedeljo, dne 19. aprila pevsko produkcijo.

Popoldan ob 2.30 bodo v župni cerkvi v Kranju pete litanije M. B., pri katerih bodo vsi pevski zbori stali v sredi cerkve in odpevali pri litanijah. Tako bi radi ponazorili, kakšno naj bi bilo ljudsko petje pri petih litanijah po cerkvah. Pri ljudskih pobožnostih in tudi pri slovensko petih sv. mašah naj bi pač pela vsa cerkev!

Ob 3.30 bo potem v Ljudskem domu v Kranju pevka produkcija vseh cerkvenih zborov. Nastopi jih kake 10 po številu. Vsak zbor bo zapel po 3 pesmi. Eno pesem bodo peli vsi zbori tako, da jo zapoje vsak pevski zbor zase, da se vidi, kako prednašajo posamezni zbori eno in isto pesem. Najprej nastopi kranjski cerkveni zbor, na zadnje pa tržiški in na koncu zapoje vsi cerkveni zbori skupno Mlinar-Cigalovo „Ave Marija“.

Vse župljane in tudi druge okoličane vabimo, da se udeležijo te pevske produkcije in pokažejo zanimanje za cerkvene pevce, ki se toliko trudijo leto in dan na naših korih, da povečujejo službo božjo in nam nudijo umetniškega užitka. Vstopnina k prireditvi bo zelo majhna.

Pri popoldanski službi božji bo kratek nagovor o cerkvenem petju, pri produkciji bo dal pa nekaj pojasnil nadzornik cerkvenega petja za našo dekanijo g. Franc Zabret, župnik iz Kovorja.

Župnija Šmartin pri Kranju.

Oznanila.

2. aprila. **Veliki četrtek**, spomin zadnje večerje. Ob 9. uri sv. maša, med sv. mašo skupno sv. obhajilo, po maši se prenese sv. R. T. na altar M. B., potem odgrnjenje altarjev. Sv. obhajilo tudi ob 6.

3. aprila. **Veliki petek**, ob 8. uri pasijon, sv. maša s predposvečeno sv. hostijo, odgrnjenje in počestčenje sv. križa in prenešenje sv. R. T. v Božji grob, kjer ostane izpostavljeno do procesije vstajenja. Ta dan je molitvena ura od 2. do 3. za šolsko mladino, od 3. do 4. za dekleta, od 7. do 8. za moše in fante, ob 8. se pojo na koru žalostinke.

4. aprila. **Velika sobota**. Ob 7. blagoslov ognja, velikonočne sveče, krstne vode in peta sv. maša, popoldan ob 5. cerkvene molitve in procesija vstajenja po navadnem redu.

Blagoslov velikonočnih jedil: V soboto ob 1. uri na Bregu, ob pol 2. v Drulovki, ob pol 2. v St. Petru, ob 2. v Sred. Bitnju, potem v Zg. Bitnju in Stražišču. V soboto po procesiji in v nedeljo po prvi sv. maši v farni cerkvi.

5. aprila. **Praznik vstajenja Gosp.**, ob 6. b. služba z blagoslovom, ob 9. slovesna peta sv. maša z dvema blagoslovoma, popoldan shod Mar. družbe, ob 2. litanije.

6. aprila. **Velikonočni ponedeljek**. Sv. maša zjutraj po navadi, ob 9. z blagoslovom, pop. ob 2. pete litanije M. B.

12. aprila. **Bela nedelja**. B. služba zjutraj po navadi, ob 9. z blagoslovom, popoldan shod Mar. družbe, ob 2. litanije.

19. aprila. **II. ned. po vel. noči**.

22. aprila. **Varstvo sv. Jožefa**.

25. aprila. Po maši prošnja procesija v Drulovek.

26. aprila. **III. ned. po veliki noči**. B. služba po navadi.

Kronika.

Poročeni:

Zadražnik Fernando, trg. pomočnik iz Kranja in **Marija Toman**, natararica na Gašteju, poročena 10. marca na Bledu.

Umrli:

Ivan Pucelj, samski, star 42 let, rojen v Kranju, umrl 6. marca v Šmarjetni Gori 39.

Frančiška Trilar, vdova, stara 68 let, umrla 8. marca v Šmarjetni Gori 38.

Marijana Viharnik, roj. **Kunstelj** iz Stražišča, umrla 17. marca v Stražišču 15, stara 55 let.

Razširjajte „KRANJSKI ZVON“!

Arhivar Fran Pokorn:

Sigismund pl. Lamberg,

prvi ljubljanski škof; kranjski in šmartinski župnik.
(1463.—88.)

Plemiški rod Lambergov je bil na Slovenskem že v prvi polovici 14. stoletja. Viljema Lamberga srečamo že l. 1330.¹ Ta rod je eden najznamenitejših in najslavnejših plemiških rodov, ki se je tekom štiristoletne zgodovine na Kranjskem popel do velike moči in slave v deželi.

Viljem Lamberg II. je bil v službi Ortenburžanov na lipniškem gradu (Waldenburg) pri Radovljici in se je l. 1366.² poročil z Diemuto iz Podvina pri Mošnjah, ki mu je za doto prinesla gradova Ortnek in Lichtenberg. L. 1397.³ pa je podedoval tudi Podvin. S tem se je rodovina vdomačila v deželi in imela več gradov v posesti.

Viljemovi sinovi so: Jurij, Baltazar in Joahim, ki so ustanovniki 3 glavnih betev: Črnelo (Rottenbüchel) pri Kamniku, Kamen pri Begunjah in Guttenberg pri Trziču, ter Ortnek in Ottenstein, ki se je razdelila pozneje še v Boštanjko na Dolenjskem, a je izumrla. Joahim je ustanovitelj prve, Jurij druge, Baltazar tretje.

Nas zanima druga. Jurij je okrog l. 1396. kupil grad Guttenberg pri Trziču.⁴ Bil je oženjen i. l. s Katarino Sibilo pl. Ditrichstein ter je imel 8 otrok, šesti med njimi je bil Žiga (Sigismund), prvi ljubljanski škof. Rodil se je okrog l. 1408. v gradu Guttenbergu, čigar razvaline se še dandanes vidijo na strmem desnem bregu šumeče Tržiške Bistrice. Ondi je preživel svoja otroška leta. Kje je hodil v šolo, nam ni znano. Gotovo je sprva obiskoval kako župnijsko šolo na Kranjskem; misliti je v prvi vrsti na šolo v Kranju, ki je bila najbližja in precej znamenita, ker se je tukaj izobraževal domači duhovski naraščaj.

Tudi ni znano, ko je mašnik postal okrog l. 1433, kje je sprva služboval v dušnem pastirstvu. Prvič ga srečamo kot župnika v Šmartinu pri Kranju v l. (1440.—49.) in kot tak je l. 1441. daroval župni cerkvi krasen kelih, kar priča njegovo gorečnost za čast božjo. Bil je goreč in pobožen častilec presv. Evharistije. Svedok temu je, da je l. 1445.⁵, on z Janezom pl. Gall-om, župnikom v Dobu in z drugimi vred na sv. Erazma dan (2./6.) pripomogel, da se je k bratovščini presv. R. T. v Kranju ustanovil „večni kaplan“ ali beneficiat. Bil je predstojnik (prošt) te bratovščine. Ta kaplanija je bila potrjena i. l. dne 21. sept. od oglejsk. očaka Lovrenca.

Goreče je častil tudi preblaženo Dev. Marijo in razširjal njeno češčenje med svojimi župljani. Ustanovil je v župni cerkvi bratovščino M. B.⁶, ki je imela na stotine udov in je obstajala nad 300 let do novotarij cesarja Jožefa II., ki je vse bratovščine odpravil, premoženje njihovo pa obrnil v druge namene.

Zanimal se je tudi za gospodarske zadeve kot župnik šmartinski. L. 1445. je napravil kupno pogodbo⁷ glede neke kmetije v Besnici, katero je pozneje l. 1557. potrdil tudi škof Urban Tekstor.

Ob njegovem času je bilo cerkveno življenje na Slovenskem jako razdrapano. On kot goreč mož za sveto

stvar, je bil tudi ves vnet za cerkveno reformo.⁸ Zato se ni čuditi, da je v takih razmerah stal na strani razkolnega bazelskega cerkvenega zbora. To nam kažejo razne listine. Škofu Martinu je dal potrditi odpustke za prej omenjeno bratovščino presv. R. T. in psevdopatriarhu Lovrencu novoustanovljeno že omenjeno kaplanijo v Kranju. Sklepati smemo, da ga je do tega koraka, k tej stranki privedla le vna za cerkveno reformo. Pozneje se je pa ravno on potrudil za edinost z Rimom. Od istega očaka Lovrenca pl. Lichtenberga si je tudi izprosil dovoljenje⁹, da sme svojo župnijo zapustiti za 3 leta, iti na vseučilišče, da si spopolni svoje višje študije, samo da poskrbi za vestnega namestnika. Z bogoslovnimi študijami se je bavil v letu (1446.—49.) Kje, se ne more dognati. V dunajskih maticah ni najti njegovega imena. Morda je misliti na Bolonjo, kjer se je učil tudi njegov stričnik Baltazar pl. Lamberg, ali pa na Padovo, kamor so Slovenci radi zahajali.

Med tem časom, ko je bil on odsoten od Šmartina, se je pa doma izvršila posebna sprememba. Dne 30. avg. l. 1448¹⁰ je papež Nikolaj prepustil s pismom cesarju Frideriku župnije Šmartin, Kranj, Mengeš, Kamnik in Trebnje, da jih lahko oddaja prostovoljno, komur hoče. Tako je postal cesar patron njegove župnije. Z univerze se Žiga Lamberg ni več vrnil nazaj v Šmartin. Prišel je na dvor cesarja Friderika, kjer sta bila že njegov stric Dietmund in bratranec Janez. Sigismund je postal dvorni kaplan in cesarjev spovednik ter miloščinar. Svojo šmartinsko župnijo je še obdržal za užitek, prejel pa še tudi poleg nje župnijo sv. Mihaela v Pliberku in kanonikat v Freisingu, a poslednjega ne brez pravde. Imel je namreč tekmece, Jakoba Suheca¹¹, župnika iz Slovenjega Gradca.

Sporse je poravnal s tem, da je Suhec dobival na leto 32 gld. iz dohodkov župnije sv. Mihaela. S cesarskega dvora je bila Sigismundu lahka pot do cerkvenih dostojanstev in služb. Omenja se tudi župnik slovenjegraški in l. 1460 tudi župnik v Kranju, seveda le kot živalec dohodkov, skrbeti pa je moral za vikarje, ki so mesto njega oskrbovali dušno pastirstvo omenjenih župnij.

Na cesarskem dvoru se je Sigismund seznanil z Enejem Silvijem in sklenil z njim prijateljstvo. Enej Silvij je bil namreč na dvoru ces. tajnik ter papežev nuncij in je l. 1457.¹² postal kardinal. Pri njegovem odhodu v Rim se je Sigismund Lamberg poslovil od njega z besedami: „Ne preostaja vam zdaj drugega, kakor da postanete papež.“ Enej Silvij pa mu je tudi šaljivo odvrnil: „Ako bom jaz papež, tedaj bodete vi škof!“ In ta šala je pozneje resnica postala.

Ko je l. 1461.¹³ cesar Friderik dne 6. dec., da spolni svojo obljubo v zahvalo čudovite rešitve iz rok sovražnikov, ustanovil škofijo v Ljubljani, katero je papež Pij II. potrdil dne 6./9. 1462., je imenoval prvim škofom Sigismunda pl. Lamberga, svojega dvornega kaplana in Enej Silvij, takrat že Papež Pij II., ga je po odstranjenih mnogih vmesnih zaprekah potrdil dne 7. jul. 1463. in kakor se zanesljivo sodi, tudi v škofa posvetil. Sigismund je bil takrat sam v Rimu in je v papeževi pisarni posebno poravnal takse informativnega procesa in razne siroške za potrdilno pismo. Plačal je dne 30. junija 1463.¹⁴ vsega skupaj 280 cekinov in 10 grošov.

¹ Carniola VI. str. 84.

² Letopis Mat. Slov. I. 1888. str. (190.—203.)

³ Dr. Gruden v „Zgod. slov. naroda“ str. 371. napačno poroča naselitev Lambergov „na Kranjskem“ okrog l. 1396, med tem ko pravi na str. 292. okoli l. 1360. — Reči bi moral „na Guttenbergu“, mesto na Kranjskem

⁴ Tržiški: „Cerkveni glasnik“ 1925. avgust.

⁵ Letopis Mat. Slov. 1870. str. 100. — Dr. Gruden: Cerkvene razmere v 15 stol. str. 60 in 131.

⁶ Zapisnik v šmartinskem župnem arhivu.

⁷ Kapit. arhiv v Ljubljani f. 137. št. 15. in 24.

⁸ Dr. Gruden: Cerkv. razmere na Slovenskem v XV. veku str. 60.

⁹ Izvestja muz. društv. VIII. str. 17.

¹⁰ Mitteilg. d. hist. Ver. f. Krain 1862., čtr. 52.

¹¹ Kapit. arhiv. listina z dne 8./9. 1463.

¹² Valvasor II. knj. 8, str. 653.

¹³ Zgodovinski zbornik I. str. 6.

¹⁴ Izvestja muz. društv. VII. str. 205.

(Dalje prihodnjic.)